

6. 'Den danske deltagelse i krigen i Afghanistan' – med forsvarsminister Trine Bramsen

"Vi begynder allerede nu planlægningen i forhold til at trække de danske bidrag hjem. Vi har cirka 135 soldater i Afghanistan, og planlægningen starter med det mandat, der er givet fra Udenrigspolitisk Nævn."

De sidste danske soldater skal forlade Afghanistan efter næsten 20 års indsats. Danskerne følges med amerikanerne ud. Præsident Joe Biden har nemlig sat som mål, at den sidste amerikanske soldat skal være ude af Afghanistan inden den 11. september i år. Altså præcis 20 år efter terrorangrebet mod blandt andet World Trade Center i USA. I dette program, Udstillet, prøver vi at komme historien i forkøbet. Vi spørger, om det vi oplever lige nu, er så meget danmarkshistorie, at det fortjener at blive udstillet på Nationalmuseet. Det kan være opløftende nyheder, som måske vil forandre vores liv, men det kan også ligesom i dag være dybt alvorlige begivenheder, som har kostet lidelser og menneskeliv. Men vi spørger alligevel: Er den danske deltagelse i krigen i Afghanistan danmarkshistorie? Og i givet fald: Hvad er det for en historie, vi vil fortælle vores børn og børnebørn? Mit navn Jacob Frische. Velkommen til Udstillet på Nationalmuseet. Og med os i dag til at forsøge at svare på de her alvorlige spørgsmål er der en kvinde, som jo har en stor del af ansvaret for at slutte den her indsats, nemlig forsvarsminister Trine Bramsen. Velkommen til.

Tak.

Og også Velkommen til dig, Jens Carl Kirschmeier-Andersen. Du er museumschef på Krigsmuseet, og der står faktisk allerede en udstilling om krigen i Afghanistan. Den blev lavet sådan cirka halvvejs inde i krigsindsatsen. Og nu er der så gået 10 år mere. Vi står ved afslutningen, og derfor må du være den rette at spørge, om den her danske krigsindsats i Afghanistan er danmarkshistorie og i givet fald hvilken danmarkshistorie. Men jeg synes, vi skal starte ovre hos dig, Trine Bramsen. Altså 20 år i Afghanistan, 44 danskere er døde, 214 er sårede, og så går jeg ud fra, at der kommer et vist antal dræbte, som ikke er danskere, oven i det. Har denne her indsats været prisen værd, synes du?

Jeg synes, det er et svært spørgsmål at svare på, når man stiller det op så sort-hvidt, og derfor har jeg også været meget optaget af, at vi prøver at få lidt flere nuancer ind i det. Fordi man skal huske på, at det første, vi gik ind i Afghanistan for at bekæmpe, det var jo al-Qaeda. Det var Osama bin Laden, som der i al ubemærkethed havde stået bag, at terrorister var blevet trænet til at flyve fly ind i store bygninger, og derfor kunne de forvolde massiv skade på det vestlige samfund. Og på det tidspunkt - hvis vi lige prøver at skrue tiden 20 år tilbage - der var vi jo bange for, hvad der ellers skulle komme. Vi var bange for, hvor mange andre celler af den her karakter der var, og hvilke på forhånd planlagte angreb der var, som måske allerede var ekspederet ud til andre steder i verden. Så vi stod et helt andet sted. Vi havde også nogle helt andre redskaber. I dag kommunikerer selv terrorister jo via smartphones, og det betyder også, at det er lettere at opfange, hvad de har gang i. Vi har også nogle andre redskaber i dag til at holde øje med, hvad de foretager sig. Vi har satellitter, der kan holde øje med, om der er store planlægninger i gang rundt omkring. Så ved er et helt andet sted i dag, end vi var dengang.

Synes du så, vi har mindre grund til at være bange i dag?

Jeg vil i hvert fald sige, at vi står et helt andet sted, som vi bliver nødt til at tage med ind i den her kalkule af, hvad var det for beslutninger, der blev truffet for 20 år siden? Men det vi gik ind for - altså at gøre livet surt for al-Qaeda og sikre, at de ikke fik overtaget, at de ikke havde rum til at planlægge lignende angreb - det lykkedes vi jo med. Så ændrede formålet sig lidt med at være i Afghanistan, og det var måske også... Det tror jeg godt, hvis vi kigger tilbage, så var det ikke samme beslutningsgrundlag, vi vil tage beslutninger på baggrund af i dag. Jeg tror, vi følte, at vi skyldte Afghanistan noget, og at vi kunne gøre Afghanistan til et demokrati på lige fod med de vestlige. At vi kunne lægge vores værdier ned over Afghanistan. Og den del af det er vi jo ikke kommet lige så godt ud af. Og det var nok også, fordi missionen var forkert. Altså, den var urealistisk. Og så kan man sige, at de senere år er vi jo kommet tilbage til i højere grad at fokusere på, hvad der var det oprindelige mål, nemlig kampen mod terror. Og der er jo mange andre steder rundt omkring i verden, hvor vi ser, at terroren er ved at slå rødder, og der skal vi være til stede, og vi kan ikke være alle steder på én gang.

Alt det kommer vi til at snakke mere om. Nu starter vi lige med at spole tiden tilbage til dengang, den her indsats for alvor gik i gang.

Og lad os begynde med at lytte til en bid fra daværende statsminister Anders Fogh Rasmussens nytårstale, den 1. januar 2002:

"Jeg er stolt over, at Danmark kan yde en indsats. Og til jer, der skal afsted, siger jeg, "Vi tænker på jer. Vi er taknemmelige over, at I på den måde gør en indsats for jeres land og for frihed og fred i verden." Et par uger tidligere, den 14. december 2001, vedtog Folketinget at sende omkring 300 soldater fra blandt andet Frømandskorpset og Jægerkorpset til Afghanistan den 1. januar 2002. Kun Enhedslisten og SF stemte nej. Danskerne skulle indgå i en amerikansk ledet enhed, der skulle bekæmpe Talibans terroristnetværk. En uges tid senere besluttede Folketinget, at Danmark også skulle bidrage til den fredsbevarende indsats. Fra 2006 til 2014 deltog danske soldater i meget hårde kampoperationer i den sydlige Helmand-provins for at bekæmpe oprørsstyrker. De tilbageværende danske soldater i Afghanistan er en del af den NATO-mission, der har haft til opgave at træne, rådgive og støtte det afghanske sikkerhedsapparat. I alt har næsten 11.000 danskere været udsendt til Afghanistan.

Ja, og nu står vi så og kigger tilbage på en indsats, som er ved at være slut. Og det vi gør her i programmet, når vi vurderer, om en begivenhed eller en genstand er værd at udstille og værd at betragte som danmarkshistorie, det er jo det, at vi bruger de museale kriterier for, om genstanden skal udstilles. Der er jo et sæt af kriterier, vi anvender, hvoraf det første ganske simpelthen lyder sådan her: "Repræsentativ." Repræsentativ - altså om det, man sidder og vurderer, er repræsentativt for i det her tilfælde Danmarks krigsindsats. Og derfor vender jeg blikket over mod dig, Jens Carl Kirschmeier-Andersen. Når du ser på denne her krigsindsats og sammenholder den med, hvad der er gået forud, hvad er det så, der stikker ud?

Ja, det er jo virkeligheden, at den på mange måder ikke er repræsentativ.

Hvorfor ikke?

Jamen, bare det, hvis du kigger på de tab, som vi tager med 37, som sådan set er reguleret faldende, og over 200 sårede. Det er jo nogle tabstal, som slet, slet ikke kan sammenlignes med, hvad vi ellers har haft af tab på de internationale missioner, vi har været på. Vi er oppe i en helt anden kaliber. Det er noget for sig selv. Og det er jo et udtryk

for, at i den her indsats har vi jo været i regulære kamphandlinger på en måde, som vi sådan set ikke har været på nogen af de andre missioner.

Ja. Men hvis du går langt tilbage i historien, kan du finde væsentligt større tabstal, jo?

Ja, altså der kan man måske skelne lidt mellem Danmark og danskere, fordi Danmark sidst vi har været i krig, hvor vi har noget, der er sammenligneligt med det her, er vel... Altså, der var nogle små træfninger, ikke af større omfang, under Anden Verdenskrig den 9. april. Der var også nogle få træfninger den 29. august '43. Men ellers skal vi jo helt tilbage til de slesvigske krige i 1864 og Treårskrigen i 1848-50. Men når jeg sagde det dér før med danskere, så har vi jo danskere i dag, men som under Første Verdenskrig ikke var danskere, men var tyskere, som blev udskrevet til tysk krigstjeneste. Der var 26.000 afsted, og der var knap 6.000 af dem, der faldt i kamp på tysk side. Og så har vi jo så også vores egen historie under Anden Verdenskrig, hvor vi har en masse danskere, som sådan set melder sig og gør krigstjeneste på tysk side. Og der var omkring 6000, og tabene ligger oppe omkring 2.000. så danskere har siden 1864 været udsendt i krig, men Danmark som sådan har ikke været på den måde, som vi var det i Afghanistan. Og det er dér, jeg mener, at den ikke er repræsentativ.

Og hvad siger det så dig, at det er denne her krig, som opnåede eksempelvis de her høje tabstal?

Det fortæller jo noget om, at Danmark har været igennem en proces i årene før, hvor Afghanistan går hen og bliver en del af kommunikationen på det, hvor vi starter dér i '89-'90 med, at vi sender en fregat til Golfen og er med i overvågningen dernede, hvor det bliver debatteret. Og det er på et meget snævert mandat og de her ting. Hvor at man så i 2011 er kommet helt frem til, at man kan sende seks F-16 fly afsted i løbet af ganske kort tid med et enigt Folketing bag sig. Altså, det er jo i den proces også, at Afghanistan falder, og hvor den optrapper med indsatsen i Helmand i 2006. Og de første, der kommer ind der, det er jo dem, der for alvor er i kamp i Afghanistan.

Trine Bramsen, når du hører det, er det er dét, som denne her krigsindsats i hvert fald stikker sig ud omkring. Det er måske det, som man begynder at kunne sige, at den vil blive husket for. Og så holder det op mod det, der var målet. Synes du, vi har opnået det, vi ville på baggrund af den situation her?

Den måde jeg ser på det - men nu er jeg jo også politiker... Hvorfor skulle vi huske denne her krig som noget særligt? Det handler i høj grad også om, at den har ændret dansk forsvar. Man kan sige, at dansk forsvar mistede sin uskyld på en eller anden måde og er blevet rustet i en helt anden grad, end da vi gik ind i Afghanistan. Altså, det danske forsvar kan i dag og den måde, dansk forsvar arbejder. Det er dem, der er en del af forsvaret, er nogle helt andre end tidligere. Man taler nærmest om en generation Afghanistan, som har et andet mindset, som er ledere på en anden måde end tidligere. Og det ville være det, jeg synes, der var det interessante i forhold til også at lave en fremvisning og hive den op i sådan et mere historisk udstillingsperspektiv.

Men hvis dansk forsvar har mistet sin uskyld, hvad er det så, vi er blevet skyldige i?

Ja, måske er uskyld ikke det rigtige ord. Men det handler i høj grad om, at det var nogle meget voldsomme kamphandlinger. Det krævede altså også, at man satte livet på spil i en anden grad, end hvad vi har set tidligere, hvor vi har haft ganske mange fregatbidrag. Og jeg siger ikke, at det ikke er farligt, fordi det er det også. Der er altid en grund til, at vi sender soldater afsted. Ellers kunne vi sende civile skibe eller andet afsted. Men det med at være ude i en kamp på den måde og møde vejsidebomber, som alt for mange af vores soldater har gjort, og at have mistet kammerater - Det er netop rigtigt, at det er utroligt mange år siden, at dansk forsvar har stået over for det sidst. Så på den måde blev det farligere. Men samtidig kom der også en større anerkendelse af forsvaret. Med flagdagen hylder vi som befolkning forsvaret på en helt anden måde. Der er skabt en bevidsthed i forhold til, at der altså er nogle mennesker, der sætter livet på spil. Vi fik en veteranpolitik, der anerkender, at det giver ar på både krop og sjæl, når man er udsendt og på den måde stiller op for sit fædreland.

Så det er noget med, at du ligesom siger, at vi er begyndt at se det her som alvorligt?

Ja, så det kan godt være, uskyld ikke er det rigtige ord. Men det var et helt andet gear, som både dansk forsvar kom op i og står i i dag oven på Afghanistan, men jo også i befolkningens forståelse af, hvorfor har vi et forsvar, og hvad skal et forsvar kunne.

Mm. Og lad os lige få et overblik over alle de her danske missioner, som er i gang, også hvis man vender blikket en lille smule uden for Afghanistan.

Danmark bidrager lige nu til 14 forskellige missioner verden rundt, blandt andet to militære missioner i Irak med omkring 150 danske udsendte. Danmark yder støtte til FN's fredsbevarende mission i Mali. Vi deltager i kampen mod pirateri i både Øst- og Vestafrika. Og i Estland er danske soldater en del af NATO's fremskudte tilstedeværelse i Baltikum og Polen. Listen over afsluttede missioner tæller 34 forskellige indsatser, blandt andet dansk deltagelse i FN-missioner i Sydsudan, Libanon og på Cypern og både FN- og NATO-missioner på Balkan. Inden for de sidste 30 år har over 30.000 danske soldater været sendt til krigs- og konfliktzoner. 69 danskere er døde under internationale missioner for Danmark.

Ja, Jens Carl, hvis du skulle pege på de mest betydningsfulde indsatser efter Anden Verdenskrig, hvor danske soldater har været udsendt på mission, hvilke ville det så være?

Jamen, du kan jo tage... Vi har jo været på Cypern i mange år, og alt andet lige, så er der jo skabt fred. Der er så bare ikke skabt en politisk løsning, og som måske har været udfordring med den dér styrke. Jeg tænker, at hvis vi skal rykke op i vores egen tid, så er der indsatsen i Libanon. Der var danskerne jo hurtigt afsted, vi var meget fremme, vi var meget aktive i den aktion.

Mener du Libyen, når du siger Libanon?

Undskyld, ja. Jeg mener Libyen. Det er selvfølgelig ret vigtigt, at vi lige får skelnet der.

Gaddafi mod luftindsatsen. Ja. Og så nævnte du også Eksjugoslavien tidligere. Hvad har den været et eksempel på?

Jamen, Eksjugoslavien er vel overgangen fra... Jeg har jo selv haft fornøjelsen af at være på Cypern, og det var jo i korte bukser og inderuniform, og der var sådan lidt spejderagtigt over det. Og det er vel også sådan, at det første hold, der tager til Jugoslavien, tænker, at det er det, vi skal ud i. Men der vågner man jo op. Og den dér professionaliseringsproces, som Trine Bramsen nævnte før, den starter vel der for alvor, hvor det går op for dem, der er afsted, at det her er alvor på en helt anden måde, og det kræver,

at man er forberedt på det. Det er helt, helt anderledes. Men det er jo en indsats, hvor igen at du kan sige, at danskerne lykkes.

Og præcis det dér med, at det var der, vi lykkedes, Trine Bramsen, omkring Eksjugoslavien... Hvis du ser på sådan en skala - og jeg ved godt, det kan være svært at gøre - men hvis vi nu har Eksjugoslavien som eksempel på, hvor man virkelig lykkes, og hvis man så tager et andet eksempel... Altså, vi kan kigge på Vietnam fra USA, som jo bliver et traume i en befolkning, fordi man jo i vid udstrækning ikke lykkes... Hvor tror du så, man skal placere indsatsen i Afghanistan?

Jamen, jeg hører til dem, der er meget ked af at skulle placere dem sådan, fordi enhver krig hører enhver sin tid til og det politiske miljø og de spændinger, der nu engang har været. Så derfor er jeg meget ked af at sætte dem op mod hinanden på den måde. Men når jeg siger, at Afghanistan har været væsentlig for vores samfund, så er det jo, fordi vi kan se, hvordan den har ændret de danske gader. Vores gadebillede er totalt ændret i dag med terrorsikring. Vi bliver scannet, når vi går igennem lufthavnen. Der er en helt anden bevidsthed om, at der er nogle ideologier, der ønsker at ødelægge vores vestlige samfund. Og det var Afghanistan startskuddet på. Så det var ikke bare noget med, at vi tog ud og kæmpede. Det var også noget med, at det altså ændrede enhver lufthavn i hele verden. Det ændrede det danske samfund. I Folketinget har vi film på ruderne. Vi har store sten, så man ikke kan køre ind på slotspladsen. Vi har sikkerhedskontroller nu, når man skal ind i Folketinget. Det var der ikke før. Der kunne man altså komme ud fra gaden og gå lige ind på et kontor i Folketinget. Og det er måske dér, ordet uskyld hører i sin rette sammenhæng, på grund af vores bevidsthed i samfundet om, at vi ikke bare lever i fred og fordragelighed. Der er faktisk nogle trusler derude. Der er nogle, der vil ødelægge vores samfundsmodel. Den kom vi - vil være min påstand - Den kom med Afghanistan.

Men hvis du tager for eksempel Eksjugoslavien, som vi lige nævnte, vil jeg nok formode, at det er sådan en indsats, som dem, der har været involveret i den, i dag ville være stolte af, for man var måske med til at hele et sår i Europa, og man bragte nogen videre. Tror du, at vi kommer til at se tilbage på krigen i Afghanistan som noget, vi vil være stolte af?

Jamen, det der hører med til Balkan er jo også, at der havde vi været på campingferier alle sammen, og pludselig var der krig. Vores måde at tage imod flygtninge på det tidspunkt var jo også en helt anden. Og jeg tror først, at erkendelsen af vores egentlige krigsdeltagelse er måske nok først kommet lidt forskudt også i forhold til de mange veteraner, der har vist sig at have problemer. Det var ikke noget, man talte så åbent om. Det var mere det her chok ovenpå, at det kunne ske så tæt på os, og et forsøg på at beskytte de mange mennesker, der kom til Danmark, og som vi vitterligt opfattede som vores naboer.

Men kommer vi til at være stolte af krigen i Afghanistan, tror du?

Jamen, det er jo også så svært det her med at være stolt af en krig. Jeg tror ikke, vi kommer til at være stolte af særligt mange krige, når man taler sådan historiske. Men jeg tror, vi kommer til at se det som noget, der var vigtigt. Vi kommer til at være stolte af vores soldater, som valgte at løfte et ansvar for, at vi kunne forblive et demokrati, og at vi kunne forblive et trygt og sikkert samfund. Og det er jo ikke til at sige nu, hvor vi havde stået henne, hvis Osama bin Laden havde fået herredømmet over flere lande. Hvis han var lykkedes med endnu flere angreb, hvordan havde verden så set ud?

Ja. Lad os prøve at gå lidt videre med det her med, hvad vi kommer til at huske det her for. Vi har et andet kriterie, vi anvender. Det lyder sådan her: "Proveniens." Proveniens, det er jo sådan et meget musealteknisk begreb, som har noget at gøre med dybest set, hvad er det for nogle historier, der er at fortælle omkring emnet. Jens Carl, hvilke historier omkring det her ville være det, vi kommer til at fortælle hinanden om krigen i Afghanistan?

Der tror jeg, vi igen kommer tilbage på, at det var dér, hvor vi fik krig ind på livet på en helt anden måde, end hvad vi havde haft før. Det er jo sådan lidt barokt, kan man sige, at i vores nærområde lever vi jo i fred. Nu er der selvfølgelig - som vi har talt om - terrortruslen. Men vi lever jo i fred. Det gjorde vi i hvert fald på det tidspunkt på en helt anden måde, end vi havde gjort før, altså siden Murens fald og Sovjetunionens opløsning. Der forsvandt trusselsbilledet jo. Eller det gjorde det jo ikke, men det blev i hvert fald voldsomt droslet ned. Og vi fik også, hvor vi havde ligget i allerforreste linje, kom vi pludselig i anden linje, og der ligger vi jo sådan set stadigvæk. De østeuropæiske lande er kommet ind og er også nu blevet en del af NATO. Så samtidig med at vi her oplevede fred

på en helt anden måde - altså den kolde krig og truslen om atomkrig oplevede man måske heller ikke så som nærværende - så havde vi folk, som vi sendte ud langt væk til Afghanistan, som jo kom i kamp, som vi aldrig har oplevet før. Og pludselig havde vi døde, som skulle begravnes, og vi skulle håndtere dem, der kom hjem med... Altså, som virkelig havde været ude og opleve, hvad det vil sige at være i krig, som vi aldrig havde prøvet under den kolde krig, for der kom det jo aldrig rigtig til krig. Og der blev godt nok sagt, at der har været 10.000 afsted, men vi har jo haft 20.000. Så vidt jeg ved, har der været 20.000 sendt ud til Afghanistan. Så mange af dem har jo været afsted to gange, og der er nok også nogle, der har været afsted flere gange. Så det er jo mange danskere, som på den måde har fået de her ting tæt ind på livet. Det tror vi kommer til at huske, ja.

Så har krigen proveniens, hvis vi skal betragte den sådan rent musealt?

Ja, altså krigen har den fortælling, ikke? Ja.

Hvad er det for fortællinger, du tænker, Trine Bramsen, at denne her historie skal lære os i fremtiden?

Den har jo også lært os, hvad det er for værdier, vi egentlig står på selv som samfund. Altså, vi er blevet meget, meget tydeligere på, at vi er et demokrati, at der er nogle frihedsværdier, som vi har, som vi skatter, men jo også det, som er den sidste del af vores Afghanistanindsats - at det er altså ikke sikkert, at alle andre står og gerne vil have de samme værdier, som vi synes er væsentlige. Det er jo der, hvis man skal kritisere indsatsen i Afghanistan, at vi har brugt de sidste 10 år på at prøve at gøre Afghanistan til noget, som Afghanistan ikke ville være. Og det har måske også givet os selv lidt en forståelse af, at...

Vi kan ikke lave verden om.

Vi kan ikke lave verden om. Og at her kommer vi med vores fantastiske værdier, men andre steder ser man altså anderledes på nogle ting. Men altså, så håber jeg jo også... Der er dels selve krigsindsatsen, kampen imod den ondskab, som terror er. Men jeg synes også, at der er noget, der er værd at gemme i historien i forhold til dem, vi har haft udsendt. Der er nogle, der blev skadet. Vi har fået en veteranpolitik. Vi har også

fået en forståelse af, at man ikke bare kan være udsendt igen og igen og igen. Men vi har jo også fået nogle hjem, der er nogle af Danmarks allerdygtigste ledere. Det er jo hovedparten af dem, der er kommet hjem, som har nogle kompetencer med og noget beslutningsevne.

Fordi de aldrig har været udsat for noget lignende det her før?

Ja, og har skullet træffe nogle beslutninger, som jo på det tidspunkt nærmest var umenneskelige, og selv finde løsninger på noget, de ikke var udstyret med i deres uddannelsespakke fra forsvaret. Så nogle rigtig, rigtig dygtige ledere. Det er jo også derfor, at vi nu bliver betroet vigtige missioner som ledelsen i Irak, hvor vi leder NATO's mission. Det er, fordi vi fra dansk side faktisk gik ind og udfyldt det dér rum. Men så håber jeg også, der er nogle af de lidt mere muntre ting, som vi kan huske.

Kan du komme på noget muntert?

Jamen, der gemmer sig jo altid sådan nogle historier, der giver smil på læben. Altså lagkagebanko midt i Camp Bastian. Altså, sådan nogle ting synes jeg jo også er værd at huske. Det er jo mennesker, vi har haft afsted. Sidst jeg var afsted... Nu er der markant forskel på, hvor vi er til stede i dag i Kabul også bidragsmæssigt i forhold til, da vi var i eksempelvis Camp Bastian. Men sidst jeg var afsted, var der en udfordring med pornoblade, som vores soldater havde med, og de er jo dybt ulovlige i Afghanistan. Så det her med, at risikere, at man som ung, dansk gut havde sådan et med i tasken, og så kunne man altså få en gevaldig straf. Jeg synes jo, det er nogle sjove historier i hvert fald at have med.

Ja. Måske sådan noget, der vil blive lavet film om engang i fremtiden.

Ja, det er jo ikke det, der rykker det store i forhold til at deltage i en krigsindsats. Men... Vi har haft udsendte hunde, to danske hunde, der har bidraget til at løse opgaven.

Det, du lidt er inde på nu, det er faktisk et kriterie, som er vores typiske nummer tre kriterie. Nemlig det, der lyder sådan her: "Ikonisk." Altså om der er et eller andet ikonisk ved det, man ser tilbage på. Altså, jeg kan jo ikke lave være at tænke... Hvis jeg tænker på krigen i Afghanistan, så må jeg sige de her vejsidebomber som det, der virkelig pop-

per ind på min nethinde. Hvad tænker du, Jens Carl? Hvis man skulle se Vietnamkrigen igen som eksempel, så er der det der superikoniske billede af en pige, der løber fra et angreb. Hvad tror du bliver det, der står på nethinden om 10-20-30 år?

Øh. Personligt kunne jeg godt se for mig, at det kunne være sådan noget med Musa Qala.

Hvad er det?

Der var en af de første træfninger i 2006, hvor vi virkelig bliver lidt overraskede over, hvor alvorligt det er, og spejdereskadronen er oppe og afløser nogle englændere og bliver belejret og holder ud der i knap 30 dage i 2006. Hvor vi før første gang kommer ned til Helmand og får en alvorlig smagsprøve på, hvad det er, vi er ved at rode os ind i.

Fordi der gik Alvoren op for os?

Ja. Men der er nogle billeder derfra, altså forskellige med soldater i kamp, som man ikke havde set før. Og også efter, hvor de står og er kommet hjem og er sluppet godt fra det. Det lykkedes os jo at komme derfra uden nogen tab.

Ja. Men det med at slippe godt fra det er tit noget andet, når man så kommer hjem. Vi har også alle de her PTSD-ramte soldater bagefter her, Trine Bramsen. Er det ikke også tungt at skulle sidde med et ansvar for at have bragt disse billeder og de her sådan lidt ødelagte menneskeliv hjem, selvom de ikke nødvendigvis er døde?

Jo, men det der slår mig, når jeg mødes med dem og taler med dem og også forældrene til de faldende, det er, at de er stolte af deres indsats. Selvfølgelig kan man altid finde nogen, der betvivler, at vi skulle have været afsted, men for langt, langt hovedpartens vedkommende er de stolte af deres indsats og stolte af, at de har været med til at sikre, at Danmark og den vestlige verden kan være det sted, som vi er og fortsat er det. Og ser sig selv som nogle, der har været med til at redde liv og gjort, at der ikke har været de samme terrorangreb, som kunne have været. Og det er det, jeg synes, jeg har et ansvar for at bringe videre. Der er jo så mange kritiske stemmer altid, når man taler om krigsdeltagelse. Men jeg vil være den, der fremhæver, hvad var det rent faktisk, vi fik ud af det? Hvad er det for en anerkendelse, der ligger ned over det her? Men i for-

hold til billeder, så er der ligesom to, der springer mig i øjnene. Og det ene er et billede, som faktisk hænger i Forsvarsministeriet, hvor vi har en deling, der er ude i en lille landsby, og som sidder og triller kugler med en lille lokal pige. På det andet billede er der en meget, meget gammel afghaner, hvor en af vores udsendte rækker ham en myslibar eller noget andet. Man kan ikke se på billedet, hvad det er. Giver ham noget mad. Og så har jeg selvfølgelig også billeder af kister, kister med dannebrogssflag på, som bliver taget ud af Hercules'en.

Ja, for dem, I har hængende der i Forsvarsministeriet, er vel trods alt jo den lidt polerede side af den her sag. Ser du det ikke sådan?

Hm. Jeg synes faktisk, det er rigtig stærkt, at vi både i forsvarsministeren men også rundt omkring på nogle af kaserne har de her kistebilleder hængende, fordi de er med til at vise, hvad det også er at være i forsvaret. Og det synes jeg faktisk, vi er blevet rigtig gode til. Jeg træner af og til sammen med nogle veteraner, og de får lov til at komme ind på kaserneområderne og bruge kasernens idrætsfaciliteter. Og så kan man sige, "Nå ja, hvad er der i det?" Jo, for lige ved siden af går de værnepligtige. Og de ser jo altså, at det er også en del af forsvaret. Det er, at man kan komme hjem med så voldsomme skader, så der skal ganske meget til, før man går ud ad døren om morgenen.

Og lad os lige blive ved det billede med de værnepligtige og tage fat på det sidste kriterie, vi anvender. For vi er ved at nærme os slutningen af programmet, hvor vi også ligesom skal samle trådene og vurdere, om det her egentlig er danmarkshistorie. Det er jo svært at påstå, at det ikke skulle være det. Det sidste kriterie er det, vi kalder: "Evhedstesten." Altså er det her noget, som vi kommer til at huske og bevare i vores kollektive erindring i tiden fremover, Jens Carl?

Ja, det er jeg ikke spor i tvivl om.

Hvorfor?

Jamen på baggrund af det, vi startede med at snakke om: Hvor ikke-repræsentativ indsatsen sådan set har været. At den markerer et skel, en kulmination af en udvikling, som starter med, at vi begynder at orientere os udad, men som jo så ender med, at vi

har en bataljon - en hel kampgruppe - afsted og med eget operationsområde og udfører regulære krigshandlinger i Afghanistan. Langt, langt, langt, langt væk.

Er det den historie, du vil fortælle de her kommende værnepligtige, hvis de kommer på Krigsmuseet i årene, der kommer?

Ja, altså vi fortæller jo Danmarks krigshistorie, og her var den ikke kold. Her blev den jo varm på en helt anden måde, end den havde været. Altså, vi skulle helt tilbage - som vi snakkede om i starten - til 1864, før Danmark havde været i regulær krig så længe på denne måde her. Og sådan vil det jo være i al evighed, når man kigger tilbage, jamen så kigger man på 1864, og så vil man snakke om 00'erne, at der var vi afsted.

Ja. Og Trine Bramsen, på et tidspunkt er du ikke længere forsvarsminister. Hvad er det så, du vil kigge tilbage på det her? Selvfølgelig som en vigtig del af din ministertid, men jo også en vigtig del af Danmarks historie.

Ja, og fra den politiske vinkel handler det også om, at Danmark ikke sad og fedtspillede. Danmark stillede op og løftede en rigtig, rigtig svær opgave - også hvor det kostede liv. Det synes jeg jo har understreget vores engagement også inden for NATO-alliancen. Og sådan fortsætter det jo. Så der har vi jo lagt os i et spor. Og det bliver vi anerkendt for. Det kan jeg jo mærke til de forsvarsministermøder, jeg deltager i, at det ved de andre lande udmærket godt, at vi har valgt at gøre.

Kunne vi ikke være nået de her mål med andre midler?

Det tror jeg, vi kunne i dag. Det tror jeg ikke, vi kunne dengang. Og det er jo det der med, hvad er det for et perspektiv, man lægger ned over det? Kan vi i dag huske, hvor det egentlig var, vi stod for 20 år siden? Hvad det var, vi havde til rådighed? Hvordan vi anså terroren på den tid? Men så synes jeg også, at der er en vigtig politisk læring her, og det er jo det her, hvor længe skal man blive ved med at have en indsats? Og det her med at tro, at vi kan komme med de danske værdier. Vi forlader først landet, når alle piger går i skole, og der er demokratisk valg, og alle er blevet demokrater. Der har nok været en høj grad af læring, og den spejler sig jo allerede nu, hvor vi sidder og skal tage beslutningen om Sahel og engagement dér. Der binder vi os ikke for tid og evighed, og indtil vi alle sammen kan forlade Sahel-området sammen. Vi binder os til en mission,

der handler om en terrorgruppering, som skal slås ned. Ikke helt forsvinde, men som skal slås ned, så de ikke udvikler sig. Og så er vi altså fra dansk side...

Så er vi ude igen?

Som udgangspunkt ude igen. Og det tror jeg har lært os noget. Altså politiske beslutningstagere har lært en ganske stor...

Vil det blive sådan fremover? Ned og løse nogle problemer, hvis det er direkte konsekvens for os, men hvis det er andres problemer, så lader vi dem være?

Jeg tror, at stabiliseringsindsatserne vil altid være der. Altså det vil også være mit ønske, at vi aldrig går ind militært, uden at der følger stabiliseringsindsatser med. Men at opretholde et militært engagement for eksempelvis at sikre, at piger går i skole, så skal vi være rigtig, rigtig mange steder i verden, hvis det er det, der er målet. Og det har det jo været de seneste år i Afghanistan.

Vi må håbe, at historien dømmer os nådigt for at få de sidste 20 års indsats. I skal i hvert fald have tusind tak, fordi I kom og var med i dette program. Dermed slut på Udstillet på Nationalmuseet for denne omgang. Mine gæster var Trine Bramsen, vores forsvarsminister, og så Jens Carl Kirschmeier-Andersen, der er museumschef på Krigsmuseet. Og den her udsendelse var tilrettelagt af Kenneth Borgenholt. Vi er snart tilbage igen med endnu en aktuel genstand eller person, som vi vil sætte under lup for at undersøge, om det, vi oplever lige nu, er så betydningsfuldt, at det fortjener at blive udstillet her på Nationalmuseet. Jeg hedder Jacob Frische. Tak for nu.